УДК 159.9:37.013.42 https://doi.org10.31652/3041-1017-2025(5-2)-31

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФЕНОМЕНУ «ДУХОВНІ ЦІННОСТІ»

Людмила Василевська-Скупа [1], **Аліна Барановська** [1],

[1]Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Анотація

У статті досліджено психологічні та педагогічні аспекти феномену духовних цінностей, які відіграють важливу роль у формуванні моральної самосвідомості, поведінкових орієнтирів і гармонізації особистісного розвитку здобувачів освіти. Особливої актуальності набуває дослідження проблеми духовних цінностей в умовах глобалізації та інтеграції України до світового та європейського освітнього простору.

Визначено, що духовні цінності є багатовимірним явищем, яке охоплює моральні, етичні, естетичні, релігійні та соціокультурні аспекти, а також елементи емоційного інтелекту.

Підкреслено, що основними проблемами є недостатня увага до морального виховання через домінування прагматичних підходів, низька обізнаність педагогів із питаннями духовного розвитку, розрив між освітніми установами та сім'єю, а також обмежена інтеграція сучасних технологій в освітній процес.

Обґрунтовано структурні компоненти духовних цінностей, їх характеристика та психолого-педагогічне значення, а саме: моральні та етичні цінності, естетичні цінності, релігійні та духовні переконання, соціокультурні цінності, екзистенційні цінності, емоційний інтелект.

З'ясовано елементи впливу духовних цінностей на моральну самосвідомість та поведінкові орієнтири особистості, зокрема: усвідомлення моральних норм, емоційне сприйняття, самоідентифікація, рефлексія, мотивація.

Зазначено, що мистецька освіта сприяє формуванню духовних цінностей особистості. Естетичні та соціокультурні цінності розвиваються засобами мистецтва через емоційно-почуттєву сферу слухачів. Найбільш дієвим засобом є музичне мистецтво як чинник формування найважливіших людських якостей, зокрема емпатійного ставлення до інших. Вивчення народнопісенної творчості українського народу, вокальних і хорових творів вітчизняних композиторів сприяє формуванню національної ідентичності.

Ключові слова: духовні цінності, морально-етичне виховання, національна культура, мистецька освіта, музичне мистецтво, інноваційні технології, рефлексія..

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

UDC 159.9:37.013.42 https://doi.org10.31652/3041-1017-2025(5-2)-31

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECT OF THE PHENOMENON OF «SPIRITUAL VALUES»

Liudmyla Vasylevska-Skupa [1], Alina Baranovska [1]

[1]Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

The article examines the psychological and pedagogical aspects of the phenomenon of spiritual values, which play an important role in the formation of moral consciousness, behavioral guidelines and harmonization of personal development of students. Of particular relevance is the study of the problem of spiritual values in the context of globalization and Ukraine's integration into the world and European educational space.
It has been determined that spiritual values are a multidimensional phenomenon that encompasses moral, ethical, aesthetic, religious and socio-cultural aspects, as well as elements of emotional intelligence.
It is emphasized that the main problems are insufficient attention to moral education due to the dominance of pragmatic approaches, low awareness of teachers of spiritual development, the gap between educational institutions and families, and limited integration of modern technologies into the educational process.
The article substantiates the structural components of spiritual values, their characteristics and psychological and pedagogical significance, namely: moral and ethical values, aesthetic values, religious and spiritual beliefs, socio-cultural values, existential values, emotional intelligence.
The elements of the influence of spiritual values on moral self-awareness and behavioral orientations of the individual are clarified, in particular: awareness of moral norms, emotional perception, self-identification, reflection, motivation. It is noted that art education contributes to the formation of spiritual values of the individual. Aesthetic and socio-cultural values are developed by means of art through the emotional and sensual sphere of listeners. The most effective means is musical art as a factor in the formation of the most important human qualities, in particular, empathetic attitude towards others. The study of folk songs of the Ukrainian people, vocal and choral works of domestic composers contributes to the formation of national identity.

Keywords: spiritual values, moral and ethical education, national culture, art education, musical art, innovative technologies, reflection.

Постановка наукової проблеми. На сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти, в умовах глобалізації та інтеграції України до світового та європейського освітнього простору особливої актуальності набуває дослідження проблеми духовних цінностей. Це зумовлено потребою формування у молоді стійких моральних орієнтирів, які сприяють гармонізації міжособистісних відносин, розвитку моральної самосвідомості та підтримці соціальної стабільності. Вивчення психолого-педагогічного аспекту духовних цінностей дозволяє з’ясувати структуру даного поняття, механізми їх засвоєння, вплив на поведінку особистості.

Одним із важливих завдань у цьому контексті є розкриття ролі мистецької освіти у формуванні духовних цінностей з урахуванням впливу культурного середовища. Наукова значущість проблеми полягає у створенні теоретичних основ для розроблення педагогічних технологій, які сприятимуть формуванню духовно багатої особистості. Практична значущість виявляється в можливості застосування таких технологій в освітньому процесі, що дозволить розвивати критичне мислення, емоційну зрілість і етичну відповідальність здобувачів освіти..

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз досліджень свідчить, що психолого-педагогічні аспекти духовних цінностей розглядаються науковцями з метою виховання національної самосвідомості особистості (І. Бех, М. Боришевський, Г.Ващенко, П. Гнатенко, І. Зязюн, Г. Філіпчук, та ін.); роль вітчизняного

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

музичного мистецтва у вихованні духовних цінностей підростаючого покоління висвітлювали (Б. Брилін, Л. Василевська-Скупа, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Л. Хлєбнікова, О. Щолокова та ін.)

Феномен «духовні цінності» науковці розглядають як системотворчий елемент виховання в умовах глобалізації [9], підкреслюють його вплив на виховання національної ідентичності молоді через науковий і поетичний дискурси [11]; розглядають психолого-педагогічний аспект формування духовних цінностей у закладах вищої освіти [10]; наголошують на ефективності застосування інтерактивних методів для становлення духовних цінностей особистості [14]; підкреслюють важливість виховного середовища у формуванні толерантності та взаємоповаги [7]; досліджують міжнародний досвід у формуванні духовних цінностей та аналізують інтеграцію етичних принципів в освітній процес [15]; вивчають педагогічний аспект духовності [16].

Разом з тим, потребує особливої уваги питання психолого-педагогічного аспекту поняття «духовні цінності» у гармонійному розвитку особистості засобами мистецтва в умовах сьогодення.

Мета статті дослідити психологічні та педагогічні аспекти феномену «духовні цінності», визначити їхній вплив на формування морально-етичних якостей особистості засобами мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Поняття «духовність» визначено у філософському енциклопедичному словнику як категорія людського буття, що виражає його здатність до творення культури та самотворення. Прояснення природи людського буття через категорії «дух» та «духовність» означає, що людина може не тільки пізнавати та відображувати навколишній світ, а й творити його. Творчі можливості людини як духовної істоти говорять про те, що окрім мислення вона має ще й вольове відношення до реальності [12]. За змістом духовні цінності поділяють на релігійні, моральні, естетичні, політичні, правові та ін. [12]. У контексті психології вони розглядаються як основний елемент внутрішнього світу людини, що визначає її поведінку, мотивацію та ставлення до інших людей і світу. У педагогіці духовні цінності є основою виховання, спрямованого на розвиток особистості, формування її світогляду та етичну відповідальність. Формування духовних цінностей залежить від впливу культурного середовища, сімейних традицій, освітнього процесу та інших соціальних інститутів. Сучасна система освіти покликана створювати умови для інтеграції цих цінностей в освітній процес, забезпечуючи всебічний розвиток особистості (табл. 1).

На практиці духовні цінності формуються через освітній процес завдяки впровадженню інтерактивних методик, проєктної діяльності, а також через створення простору для відкритого діалогу та рефлексії [14, с. 77–78]. Саме мистецька освіта сприяє формуванню духовних цінностей особистості. Наприклад, моральні та етичні цінності доцільно розвивати під час усвідомлення образного змісту мистецького твору. Відомо, що естетичні засоби впливу мистецтв, зокрема музики на особистість є найбільш дієвими і творчо розвиваючими, оскільки формують найважливіші людські якості [9, с.7]. Тому естетичні та соціокультурні цінності розвиваються засобами мистецтва, яке впливає на емоції та почуття слухачів. Емоційне сприйняття музичного твору сприяє розвитку емпатійного ставлення до інших, готовність допомагати та підтримувати людей. Духовні цінності відіграють провідну роль у формуванні моральної самосвідомості та поведінкових орієнтирів особистості, адже вони визначають ставлення людини до себе, інших і світу загалом [8, с. 187]. Моральна самосвідомість є результатом інтеграції внутрішніх переконань, етичних принципів і культурних норм, що зумовлюють здатність до саморефлексії, оцінювання своїх вчинків і прийняття рішень на основі загальнолюдських цінностей. Духовні цінності впливають на поведінкові орієнтири, формуючи усвідомлену спрямованість людини на доброчесність, співчуття, відповідальність і повагу до інших. У контексті психолого-педагогічного аспекту цей процес здебільшого залежить від цілеспрямованого виховання, що передбачає індивідуальний підхід, урахування особистісних потреб і вплив соціального середовища (табл. 2).

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Таблиця 1

Складові духовних цінностей, їх характеристика та психолого-педагогічне значення

Складові духовних цінностей	Характеристика	Психолого-педагогічне значення
Моральні та етичні цінності	Відображають уявлення про добро, справедливість, чесність, повагу до інших	Формують основи міжособистісної взаємодії, сприяють розвитку моральної самосвідомості
Естетичні цінності	Зосереджені на сприйнятті краси, гармонії, творчості	Сприяють розвитку емоційної культури, креативності, здатності до оцінки мистецьких явищ
Релігійні та духовні переконання	Пов'язані з вірою, духовними практиками, пошуком сенсу життя	Допомагають формувати світогляд, гармонізувати внутрішній стан, знаходити мотивацію у складних життєвих ситуаціях
Соціокультурні цінності	Відображають національні, культурні та соціальні традиції	Сприяють формуванню ідентичності, патріотизму, інтеграції в соціокультурне середовище
Екзистенційні цінності	Зосереджені на усвідомленні життя, свободи вибору, особистої відповідальності	Допомагають розвивати здатність до самоаналізу, прийняття рішень, гармонізації внутрішнього та зовнішнього світу
Емоційний інтелект	Здатність усвідомлювати, розуміти й регулювати свої емоції та емоції інших	Розвиває емпатію, емоційну стійкість, ефективну комунікацію та гармонійні соціальні відносини

Таблиця сформована на підґрунті наукових джерел: [1,с. 202], [6, с. 156–161], [10, с. 759].

Таблиця 2

Елементи впливу духовних цінностей на моральну самосвідомість та поведінкові орієнтири особистості.

Елементи впливу духовних цінностей	Форма прояву	Результат для моральної самосвідомості та поведінкових орієнтирів
Усвідомлення моральних норм	Розвиток розуміння етичних принципів і правил	Сприяє формуванню моральної саморефлексії, здатності оцінювати вчинки з позиції справедливості
Емоційне сприйняття	Формування співчуття, емпатії, здатності відчувати емоції інших	Забезпечує розвиток емпатійного ставлення до інших, готовність допомагати та підтримувати
Самоідентифікація	Усвідомлення своєї ролі в соціумі, зв'язок із культурними цінностями	Розвиває відчуття відповідальності, приналежності до суспільства, посилює соціальну адаптацію
Рефлексія	Оцінювання своїх дій та прийняття рішень	Сприяє самоконтролю, корекції поведінки, підвищує усвідомленість дій
Мотивація	Спрямування поведінки на основі ціннісних переконань	Формує доброчесну поведінкову стратегію, орієнтовану на моральні принципи та повагу до оточення

Таблиця сформована на підставі наукових джерел: [6. с. 156–161]; [11, с. 35].

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Рефлексивна складова формується через обговорення складних моральних питань, рефлексії на основі аналізу образного змісту музичних творів, що дає змогу здобувачам освіти оцінювати свої дії та вчинки з погляду моральних принципів. Це сприяє розвитку здатності до самоконтролю та відповідального прийняття рішень у складних ситуаціях. Самоідентифікація як зв’язок з культурними цінностями забезпечується завдяки використанню навчальних матеріалів, які акцентують на національних культурних традиціях. Так, вивчення народнопісенної творчості українського народу, вокальних і хорових творів вітчизняних композиторів під час опанування навчальних дисциплін: «Постановка голосу», «Хорове диригування», «Хоровий клас», «Основи вокальної роботи в закладах середньої освіти» сприяє формуванню почуття національної ідентичності та відповідальності за збереження національної культурної спадщини.

Важливим елементом впливу духовних цінностей є мотивація, яка підтримується шляхом створення морально сприятливого середовища, де здобувачі освіти мають відчувати підтримку, довіру та заохочення до доброчесної поведінки. Разом з тим, серйозним викликом залишається недостатня підготовка педагогів у питаннях духовного виховання. Окрему проблему становить недостатня інтеграція сучасних технологій у процес формування духовних цінностей. Цифрові платформи використовуються переважно для передачі знань, тоді як їхній потенціал для розвитку морально-етичних орієнтирів залишається недостатньо реалізованим. Ці виклики потребують оновлення методик духовного виховання та поєднання традиційних цінностей із сучасними освітніми підходами.

Висновки. Таким чином, духовні цінності є багатовимірним феноменом, який охоплює моральні, етичні, естетичні, релігійні, соціокультурні аспекти. Вони виконують важливу роль у формуванні моральної самосвідомості, національної ідентичності, поведінкових орієнтирів та гармонізації розвитку особистості. До основних проблем належать морально-етичне виховання, недостатнє вивчення національних традицій, недостатній рівень підготовки педагогів у питаннях духовного виховання та обмеженість інтеграції сучасних технологій у педагогічний процес. Адже «сьогодні стає очевидним, що розбудова системи освіти в Україні вимагає забезпечення її національного характеру на основі відтворення в її змісті національних традицій, осмисленням культурно-історичного та художнього значення здобутків українського народу, зокрема народнопісенного мистецтва, виявлення його впливу на розвиток національної культури підростаючого покоління, яке має творити добро в нашій державі» [3, с. 105].

У зв’язку з цим, слід упроваджувати спеціалізовані освітні програми з метою формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання духовних цінностей школярів, зокрема їх естетичного, морально-етичного виховання та національної ідентичності. Водночас необхідно поліпшити підготовку здобувачів освіти через тренінги та методичні матеріали, використання сучасних технологій для опанування національної культури, що сприяє вихованню емпатії, критичного мислення та саморефлексії. Доцільним є підвищення ролі музичної позакласної діяльності, а саме мистецькі проєкти, спрямовані на формування етичних та естетичних цінностей. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методик формування духовних цінностей засобами мистецтва для різних вікових груп, детальному аналізу впливу таких підходів на особистісний розвиток підростаючого покоління.

Список використаних джерел

1. Алейнікова О., Сіданіч І., Бурлаєнко Т. Формування духовних цінностей у здобувачів вищої освіти як один із пріоритетних напрямів освітнього менеджменту. Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки». 2020. Т. 11. № 40. С. 10–39. DOI https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11(40)-10-39
2. Белінська Т. В., Василевська-Скупа Л. П., Костюк Л. О. Використання інтерактивних методів на уроках музичного мистецтва як повністю формування soft skills в учнів початкової школи. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022 рік. Вип.51. С.414-418.

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-64
3. Василевська-Скупа Л.П., Лаврінчук О.В. Розвиток національної культури особистості засобами українського народнопісенного мистецтва. Проблема освіти: Наук.-метод. Зб./ Інститут модернізації змісту освіти МОН України. Київ, 2016. Вип.86. С.101-105.
4. Василевська-Скупа Л. П., Кравцова Н. Є. Упровадження інноваційних технологій у систему вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Київ-Вінниця, 2016. Вип. 45. С. 154–158. https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/2622
5. Онофрійчук Л.М. Синтез мистецтв як фактор творчого виховання учнів підліткового віку. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університеу імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. №1.2017р. С. 199-206.
6. Поміткін Е. О., Помиткіна Л. В. Психолого-педагогічний супровід духовно-культурного виховання особистості у XXI столітті. Духовність особистості: методологія, теорія і практика.– http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/domtp_2019_2_17.pdf
7. Потапчук Т. В., Клепар М. В., Кравець Н. С. Соціально-виховне середовище як умови формування соціокультурних та духовних цінностей студентів вищих закладів освіти. Духовність особистості: методологія, теорія практика,https://scholar.archive.org/work/3ajcdd5da5fhddvgcwl4dkcuza/access/wayback/http://domtpsnu.snu.edu.ua/index.php/Domtp/article/download/173/162
8. Рудницька О. Мистецтво у контексті розвитку духовної культури особистості. Художня освіта і проблеми виховання молоді: зб. наук, статей. К.: Міносвіти України, УЗІМН, 1997. С. 3–11.
9. Сідорова І.С., Коберська Я.М. Значення інтерактивних технологій у музично-естетичному вихованні школярів. Формування професіоналізму фахівця в мистецькій та технологічній освіті: теорія, досвід, проблеми збірник наукових праць / Т.П. Зузяк (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2021. Вип. 1. С. 32-37.
10. Синишина В., Яковицька Л. Психолого-педагогічні умови формування духовних цінностей студентів в умовах закладу вищої освіти. Вісник науки та освіти. 2023. Вип. 8. № 14. С. 752–767.
11. Черненко О. Концептуалізація духовних цінностей в українському науковому дискурсі й поетичному мовомисленні. Studia Ukrainica Posnaniensia. 2019. Т. 7. № 1. С. 27–35.
12. Філософський енциклопедичний словник : Довідникове видання / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
13. Швець В. В. Виховання духовних цінностей молоді як основа соціального добробуту. Психологія та соціальна робота. 2023. № 1. С. 37–45.
14. Якубовська М., Юрків М. Інтерактивні методи навчання як засіб формування духовних цінностей особистості.Освітні обрії. 2020.№ 2.С. 75-79. http://nbuv.gov.ua/UJRN/obrii_2020_2_18
15. Rakhmonova G. S. Technologies for the Development of Spiritual and Moral Competencies in Students. Annals of the Romanian Society for Cell Biology. 2021.Vol. 25.№4.P.14205–14210.URL:
16. Victor P. C. G., Treschuk J. V. Critical literature review on the definition clarity of the concept of faith, religion, and spirituality. Journal of Holistic Nursing. 2020. Vol. 38. № 1. P. 107–113. DOI: https://doi.org/10.1177/089801011989536.

References

1. Aleinikova, O., Sidanich, I., & Burlaienko, T. (2020). Formuvannia dukhovnykh tsinnostei u studentiv zakladiv vyshchoi osvity yak odyn iz priorytetnykh napriamiv osvitnoho menedzhmentu [Formation of spiritual values in higher education students as one of the priority areas of educational management]. Visnyk pislidiahlinoi osvity. Seriia «Pedahohichni nauky» – Bulletin of Postgraduate Education. Series “Pedagogical Sciences”, 11(40), 10–39. DOI https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11(40)-10-39
2. Belinska T. V., Vasilevska-Skupa L. P., Kostiuk L. O. The use of interactive methods in music lessons as a complete formation of soft skills in primary school students. Topical issues of the humanities. - 2022. - Issue 51.- P.414-418. DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-64
3. Vasilevska-Skupa L.P., Lavrinchuk O.V. Development of national culture of the individual by means of Ukrainian folk song art. The problem of education: Scientific and methodological. Institute of

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Modernization of Education of the Ministry of Education and Science of Ukraine. - Kyiv, 2016. - Issue 86. - P.101-105.
4. Introduction of innovative technologies in the system of vocal and choral training of future teachers of musical art. Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems. Kyiv-Vinnytsia, 2016. Issue 45. C. 154-158. https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/2622
5. Interrelation of spiritual intelligence and spiritual values of a personality. Psychology of Giftedness. 2019. - Issue 15 http://appsychology.org.ua (accessed January 27, 2025).
6. Onofriichuk L.M. Synthesis of arts as a factor of creative education of adolescent students. Scientific Notes of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Pedagogy. No. 1, 2017. pp. 199-206.
7. Pomytkin E.O., Pomytkina L.V.. Psychological and pedagogical support of spiritual and cultural education of the individual in the XXI century. Spirituality of the individual: methodology, theory and practice.
8. Potapchuk T. V., Klepar M. V., Kravets N. S. Social and educational environment as a condition for the formation of socio-cultural and spiritual values of students of higher education institutions. Spirituality of the individual: methodology, theory and practice. https://scholar.archive.org/work/3ajcdd5da5fhddvgcwl4dkcuza/access/wayback/http://domtpsnu.snu.edu.ua/index.php/Domtp/article/download/173/162.
9. Rudnytska O. Art in the context of the development of the spiritual culture of the individual. Art education and problems of youth upbringing: a collection of scientific articles. Kyiv: Ministry of Education of Ukraine, UZIMS, 1997. C. 3-11.
10. Sidorova I.S., Koberska Y.M. The importance of interactive technologies in the musical and aesthetic education of schoolchildren. Formation of professionalism of a specialist in art and technological education: theory, experience, problems: TOV “VYSTAVKY”, 2021. Issue 1. pp. 32-37.
11. Psychological and pedagogical conditions for the formation of students' spiritual values in a higher education institution. Bulletin of Science and Education. 2023. Issue 8. No. 14. C. 752-767.
12. Chernenko O. Conceptualization of spiritual values in Ukrainian scientific discourse and poetic thinking. Studia Ukrainica Posnaniensia. 2019. T. 7. № 1. C. 27-35.
13. Education of spiritual values of youth as a basis for social well-being. Psychology and social work. 2023. № 1. C. 37-45.
14. Yakubovska M., Yurkiv M. Interactive teaching methods as a means of forming spiritual values of the individual. Educational Horizons. https://doi.org/10.15330/obrii.51.2.75-79.
15. Rakhmonova G. S. Technologies for the Development of Spiritual and Moral Competencies in Students. Annals of the Romanian Society for Cell Biology. 2021.Vol.25.No.4.P.14205-14210.URL:
16. Victor P. C. G., Treschuk J. V. Critical literature review on the definition clarity of the concept of faith, religion, and spirituality. Journal of Holistic Nursing. 2020. Vol. 38. No. 1. P. 107-113..

Про авторів

Людмила Василевська-Скупа, кандидат педагогічних наук, доцент, **з**авідувач кафедри вокально-хорової підготовки,теорії та методики музичної освіти імені Віталія Газінський, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, м.Вінниця, Україна, e-mail: lpvasylevska@gmail.com ;
Аліна Барановська, викладач кафедри вокально-хорової підготовки,теорії та методики музичної освіти імені Віталія Газінський, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, м.Вінниця, Україна, e-mail: alina210892@ukr.net ;

About the Authors

Liudmyla Vasylevska-Skupa, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Vocal and Choral Training, Theory and Methods of Music Education Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: lpvasylevska@gmail.com
Alina Baranovska, Lecturer at the Department of Vocal and Choral Training, Theory and Methods of Music Education Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: alina210892@ukr.net

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)